

LÜHIDALT

Tommas Liiv. Apokrüüfid. Koostanud ja toimetanud Elo Lindsalu. Tallinn: EKSA, 2021. 343 lk.

Kogumik on mitmekülgset paeluv, kätkekes nii lisandust Toomas Liivi ilukirjanduslikule loomingule kui ka biograafilist-mälestuslikku materjali. Esimene osa „Lühiproosa” sisaldab üht nooruspala 1964. aastast ja kuut novelli aastaist 1970–1973. Neist vaid kaks on omal ajal Nooruses avaldatud, ülejäänud on leitud Liivide kodu keldrist ja Loomingu toimetuse arhiivikapist, nagu selgub saatesõnast. Tegemist on žanrispetsialisti (novelli-teoreetilised teadusartiklid 1970-ndatel ja kandidaadiväitekiri „Eesti novell aastail 1917–1930” (1981)) stiilse ja peenekoelise proosaga, mille tundlike tegelaste üldinimlik loomus väljendub tihtipeale argistes painetes või hoopis tumemeelsetes mõtteringides, samuti teadmises maailma täitvast „visisevast kibedusest” (lk 55), ent süžeed võtavad tragikoomilisigi pöördeid. Raamatu teise osa moodustavad kaks kuuldemängu aastaist 1969 ja 1972. Neist esimene, „Pesukaru ja kummaline pois”, pälvis III auhinna kuuldemänguvõistlusel ja kanti 1970. aastal ette ka raadios; luh-
tunud armastuse valust sündinud tükk

(lk 138, 315) võlub oma poeetilise ja väike-printsiliku tundelaadiga. „Kuuldemäng mesilastest” aga heidab metatasandil peeniroonilise pilgu loometungi kimbatustele, „nimelt kuuldemängu kirjutamisele ja sellega seonduvatele probleemidele” (lk 142). Kolmas osa lisab uut Liivi luulekogudele, koostaja hinnangul leidub neis „mõnigi katsetuslik, n-ö töötlemata tekst, aga oma spontaansuses on needki kõnekad ja toomasliivilikud” (lk 7).

Raamatu teise poole moodustavad eluloolised tsükliid: „Mäletades Toomas Liivi” 24 inimese meenutusega ning „Intervjuud” nelja varem ajakirjanduses ilmunud jutuajamisega (kolm neist Liivi endaga, üks Jürgen Rooste lustakas vestlussari Liivi 60. sünnipäeva puhul). Enda kui luuletaja avamisel on Toomas Liiv pigem napp ja mänguline, iseloomustades oma luuletki mänguna „selleks, et epateerida nii eestikeelsuse institutsioone kui ka institutsionaliseeritust” (lk 308). Liivi roll kirjandus-teadlase ja akadeemilist vabadust kehas-tava professorina kerkib esile aga erilisel särava ja inspireerivana, enim toonitatakse tema lähilugemise ja põhjatu analüüsi võimet, mida ta juurutas ka oma õpilastesse, kes püüavad õpetaja vääriliselt, sügavalt ja elavalt väljendada oma hiiglatänu.

B. M.